

Spor i Menneskehedens Liv. Spor, som gennem et halvt Aarhundredes Aar og Dage er vejledende for os. Vi, et nyt Aarhundredes Arbejdere, træder i hendes Fodspor. Saa fremskuende, saa foregribende i alt var hun, at vi et halvt Aarhundrede efter hende ikke øjner andre Maal end dem, hun opstillede.

„Kvindebevægelse“ eksisterede vel ikke for hende, men noget, der var større og dybere. Menneskekærlighed og Religion hed de Linier, efter hvilke hun gik frem. De førte hende til Kampen for Lys og Luft og fri Bane for alt levende; de udviklede hendes Blik mod Aandernes jævnbyrdige Samfund og løftede hende til at se Forholdene paa Jorden i Evighedens Lys. Derfor kom hun til at kæmpe for de lidende, de bundne og ufri. Derfor kom hun til at sætte alle Kræfter til for at hjælpe sine Søstre frem til „Frihed og Fremtid, det Brød og den Vin, som giver Lyst til at leve.“ Saaledes blev hun for os Ildstøtten, som gaar foran i Natten. Det var Oprøret mod hendes egen Skæbne, det var Striden for hendes personlige Udvikling, der gjorde hende til Foregangskvinde. For os vil hun i al Evighed staa som den intensivt levende, brændende og søgende Aand, som stadig strækker sig mod nye, mod det højeste stræbende Maal.

Hun er den bankende Puls, Hjertet, som slaar, og Luen, som stiger mod stadig videre og højere Rum. Hun er den seende, som med en urokkelig Sejrsforvisnings glade Haab anspænder sine Kræfter i Kampen for det nye, det som endnu ikke er sket men vil ske, fordi der fandtes dem, som havde Syn for det og Tro paa det. For Fredrika Bremer var der skyhøje Fængselsmure at bryde ned. Vi, som er kommet til, efter at Nedbrydningen allerede i meget har gjort sin Gerning, har maaske

svært ved at forstaa, hvad der krævedes af hende af urokkelig Vilje og udholdende Mod for at tage Kampen op. Opdragelse, hjemlige Forhold, social Stilling, alt bandt hende og trykkede hende ned i en Grad, som der nu ikke findes Sidsstykke til. Endnu længe efter at hun selv har faaet Luft og frit Rum omkring sig, lyder der, naar hun taler om dette, gennem Orde- ne et Fortvivlelsens Smerteskrig. „Fra det Øjeblik, jeg kendte, jeg havde et Hjerte, bankede det af Samfundsfølelse og stor Kærlighed; men hvor blev det ikke fornedret, hvilke usle Maal blev det ikke drevet til at banke for! Og hvor bittert, hvor forfærdeligt var det ikke saaledes at fornedres til Oprør mod det højeste og bedste i Livet,“ udbryder hun med en Røst, som endnu skælver af Bitterhed over det, hun har gennemgaaet af Lidelse.

I hendes store Kampbog, Hertha, er det det samme ustandne Sjæleoprør, som faar sit Udtryk, naar Hertha siger til Søsteren: „Aldrig, aldrig skal man faa mig til at sige, at det (Ikke-Livet, som hun forud har kaldt det), „er Kvindens rette Arv og Lod, aldrig vil jeg overgive mig, aldrig vil jeg op- høre at paastaa, at hun blev skabt for noget bedre, noget mere — ja, at fik hun Lov til frit og helt at udvikle de ædle Kræfter, Skaberen gav hende — da skulde hun gøre Verden lykkelig!“

Fredrika Bremer kæmpede Kampen igennem for sin egen personlige Del, men hun glemte aldrig sine bundne Søstre. Der kom jo ogsaa den Dag, hvor hun kæmpede for dem, da hun var kommen til det Punkt, som Hertha ønsker at naa i Slutningsordene af det ovenfor anførte: „O, maatte jeg leve og arbejde for at frigøre disse bundne, mod Lys og Liv suk- kende og stræbende Sjæle, — med hvilken Glæde vilde jeg da ikke leve, med hvilken Glæde vilde jeg

da ikke derefter dø, ja selv om det at dø var at ophøre for evig. Jeg vilde endda have levet et udødeligt Liv!...“

Men Vejen dertil gik endnu gennem meget Arbejde og megen Udvikling.

„Lad mig lære!“ skriver hun i et Brev til Brinkman 1831. „En sand tantalisk Tørst efter dette Lys, hvis Gry jeg nu øjner, har plaget mig en stor Del af mit Liv. Men fordi jeg nu øjner det, haaber jeg at blive en fri Tænkter i Deres Forstaaelse af dette Ord og føler, hvorledes jeg hver Dag tager et Skridt længere ind i en friere og klarere Tænkeverden — derfor er jeg allerede nu saa ubeskrivelig lykkelig, derfor begynder jeg af hele mit Hjerte at elske et Liv, som for mig før var en Byrde, og ønsker, at jeg kunde fastholde hvert flygtende Minut.“

Opdragelse, Kundskab, hun ved, at dette er Vilkaaret. Og ligesom hun aldrig blev træt af at søge Kundskab for sig selv gennem hele sit Liv, saaledes peger hun ogsaa paa denne Vej for andre som den eneste fremkommelige. Med Hertha banker hun paa de Porte, som stænger for Kundskafrigerne, for at de skal lukkes op, og ogsaa Kvinderne faa Lov til at nyde af Verdenstræets Frugter. Men hun ved vel, at Vejen gaar gennem „taalmodigt Arbejde“.

Hun ved ogsaa godt, at Kræfter slumrer hos Kvinderne, og venter paa at blive vakte. Selv har hun mere og mere mærket Samfundsfølelsen vaagne hos sig og har taget den ene efter den anden social-filantropiske Virksomhed op. Heri ser hun Midlet til at vække Kvinderne. Naar hun udsender et Opraab til Sveriges Kvinder om at arbejde for Redningshjem for vanrøgtede Børn, har hun under dette ydre Øjemed et langt videre og dybere gaaende. Det er den slumrende Samfundsfølelse, hun herved vil vække, vil give Kvinderne